

58

Març de 2007

BUTLLETÍ UπC

Associació UπC

Grup de reflexió i incidència
universitària a la UPC

Associacio.UpiC@upc.edu
<http://www.upc.edu/upic>

Sumari

- La universitat europea, cap a on va? Conferència d'Andreu Mas-Colell, organitzada per UπC.
- Cims d'excel·lència? Opinen Francesc Fayos, Francesc Xavier Gil, Juan Jesús Pérez i Lluís Torner.
- No t'ho perdís!
- Una dada val més que mil imatges
- Actualitat universitària

LA UNIVERSITAT EUROPEA: CAP A ON VA?

Aquest és el títol de la conferència que, organitzada per UπC, pronuncià, a la sala d'actes de l'ETSCCPB, quasi plena, el professor Andreu Mas-Colell, acompanyat a la mesa per Josep Ferrer Llop i el director de l'escola, Francesc Robusté.

El Dr. Mas-Colell és president de l'European Economic Association i professor d'economia a la Universitat Pompeu Fabra. Durant el seu mandat com a conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, el Parlament aprovà la Llei d'universitats de Catalunya. Assumirà la secretaria general de l'European Research Council de juliol de 2009 a desembre de 2011.

La intervenció de Mas-Colell constà de dues parts, a què ell mateix es referí com a Bolonya (docència) i Lisboa (recerca).

Bolonya i l'EEES

Pel que fa al procés de Bolonya, considerà que els dos elements essencials n'eren la configuració d'un sistema comunicable de títols i la renovació pedagògica.

El primer element contribueix a crear mercat de treball europeu.

Quan a l'increment de mobilitat que podia implicar la construcció de l'EEES, opinà que seria alt pel que fa a estades curtes, molt moderat pel quant al grau (l'experiència dels EE.UU. indica que el grau és en bona part local) i potser espectacular en relació amb el postgrau, tot i que això dependria de la qualitat d'aquest tipus de formació.

Lisboa i la recerca

Mas-Colell ironitzà sobre la frase famosa que planteja com a objectiu que Europa sigui la primera economia del món l'any 2010. Ho considerà molt improbable. L'estímul de tenir els EE.UU. al davant, no ha estat suficient i Europa no té prou dinamisme. La ciència i l'empresa europees són les segones; no està malament,

però no són les primeres, ni l'una ni l'altra (no comparteix la teoria que la ciència europea és fantàstica i falla la transferència).

L'European Research Council (ERC) pot ser un element mobilitzador. Potser la por dels països que venen al darrera (Xina, Índia) sigui més efectiva que l'afany d'encaçar el que va al davant.

Ara mateix, a Europa estan passant coses: s'està definint el subsistema d'excel·lència, el subsistema d'elit, a nivell universitari i a nivell de recerca. D'on partim? Tres països ja tenien subsistema: UK (de fet el que s'està fent és adaptar al sistema anglès; per a aquesta gent tot són avantatges, no han d'aprendre anglès, per exemple), França (on des de fa molt temps tenen, ni més ni menys, una meritocràcia) i Alemanya. De fet, Alemanya el tenia, però el va perdre (pel que fa a la universitat, però no pel que fa a la recerca: el Max Planck és excel·lent).

I és que no es pot pujar el nivell de tot el *plateau*, s'han de construir cims.

Què passa a Alemanya? S'adonaren que no sortien als rànquings. Els rànquings sempre són discutibles però juguen un paper molt important com a sacsejadors de consciències. Schröder, canceller d'un govern d'esquerres, llançà un programa d'excel·lència universitària, molt ben gestionat políticament, dotat amb prop de 2.000 M€, destinats a escoles de postgrau, *clusters* d'excel·lència, etc.

A Suïssa ja ho fan bé. A Itàlia no passa res, de moment. A Polònia anaven bé, fins a la recent onada reaccionària.

En el conjunt europeu, en el 7è Programa Marc, l'ERC, amb un 15% del pressupost, atorgarà ajut a individus, no a xarxes, per a joves que vulguin treballar a Europa. L'European Institute of Technology (EIT) tirarà endavant, una vegada s'ha desistit de l'impossible enfocament monoseu i es planteja com a multiseu.

Què passarà? L'èxit o fracàs del postgrau donarà indicacions clares.

I nosaltres?

On som en els rànquings? Enlloc, no hi sortim. I no sembla que això causi cap nerviosisme.

Hem millorat en els darrers 25 anys, però això ara ja està gastat, estem en un *impasse*. Però varem demostrar capacitat de millorar. Si ho féssim bé podríem ser el quart d'Europa (hi ha Itàlia, però, i Polònia...).

En docència no anem malament.

Però, pel que fa a la construcció de cims, no anem.

Què podem fer:

- Més diners (ja augmentem força, però això no pot durar sempre).
- Reformes institucionals, però no és el més important.
- Contractació i política de personal: "moratòria funcional" (tot i que considerarà que el conveni del PDI laboral no facilitava que s'incorporés per aquesta via personal d'alt nivell).
- Concentrar esforços en postgrau i recerca.
- Crear noves institucions, no separades de les universitats.
- Lideratge de la Generalitat.
- Impulsar un Barcelona Institute of Technology, tal com s'està fent en l'àmbit de l'economia.

L'acte finalitzà amb les respostes del professor Mas-Colell a un conjunt de preguntes del públic assistent que incidiren sobre qüestions molt diverses com ara les atribucions professionals, l'igualitarisme i la política de preus públics, la reforma de la LOU, el paper dels polítics en els òrgans de govern de centres de recerca, etc.

CIMS D'EXCEL·LÈNCIA?

Arran de la conferència del professor Mas-Colell varem adreçar a vuit membres del PDI de la UPC les preguntes següents:

1. Esteu d'acord que, per tal d'assolir els objectius de Lisboa, cal que Europa construeixi *cims* d'excel·lència docent i de recerca en el marc d'un sistema públic universitari de bon nivell general?
2. En cas afirmatiu, quines mesures proposaríeu per aconseguir-ho en el sistema públic universitari de Catalunya?
3. I a la UPC?

Una d'aquestes vuit persones ens va comunicar que li era impossible respondre per manca de temps disponible; de les set restants, hem rebut quatre respostes, que reproduïm a continuació:

Francesc Fayos **Física Aplicada, ETSAB**

Tant Catalunya com Espanya estan gaudint d'un llarg període de prosperitat econòmica, malgrat el creixement de la temporalitat i de la distància entre les rendes. Tanmateix molts analistes diagnostiquen dèficits importants en l'estructura productiva. El "boom del totxo" junt amb l'entrada al club de l'euro poden ser, en bona mesura, els motius pels quals la economia va tan bé.

Tanmateix, pensen les empreses enriquides millorar la seva productivitat invertint en recerca i innovació, preparant-se per a una més que prevista època de vaques flaques? Estan dotant-se les institucions financeres, amb beneficis "astronòmics", d'instruments per impulsar la creació de noves empreses o el sanejament de les ja existents com li correspon a una de les deu potències econòmiques del món? Sembla que la resposta és, ara per ara i majoritàriament, no.

La política governamental ha donat clars símptomes d'haver entès quin és el problema, incrementant (encara que tímidament) els recursos per a la R+D+i. Això ha permès la creació o potenciació de grups de recerca d'excel·lència, universitaris en origen (i que en molts casos ho segueixen essent), amb gent d'aquí molt preparada, però també amb gent de fora que veuen que de mica en mica anem fent els deures.

Aquests grups van aconseguit crear un ecosistema saludable de relacions amb empreses del sector, administracions i institucions civils, podent, amb una estratègia, tan basada en el mig com en el curt termini, anar transformant l'estructura econòmica. La potenciació d'aquests tipus de grups ha de ser, ara per ara, la prioritat, encara que no hem d'oblidar que l'excel·lència no surt del no res. És igualment necessari tenir cura dels grups de recerca propis, que alhora assegurin un progrés harmònic del coneixement, que captar el talent necessari allí on sigui.

Només si hi ha un clar convenciment social i polític que la recerca, el desenvolupament i la innovació és el camí, podrem encarar el futur amb l'esperança d'una Catalunya que sigui quelcom més que una cara guapa per a turistes i pensionistes europeus.

Francesc Xavier Gil **Vicerector de Recerca i Innovació de la UPC**

1. És essencial tenir un bon nivell docent i de recerca a la Universitat. Docent, per formar titulats amb coneixements adequats perquè puguin desenvolupar les seves feines amb eficàcia, i de recerca per tal de que els avenços científics puguin generar innovació que esperoni el progrés de la societat. Un cop assegurat aquest bon nivell de base, és estratègic que hi hagi "cims" que siguin com un "estandard visible" de l'activitat que es fa al país. Aquesta excel·lència comportarà l'entrada de recursos públics i privats i la incorporació d'investigadors de prestigi així com la creació d'empreses al voltant d'aquest coneixement, creant progrés al'entorn d'aquest cim (llocs de treball, ingressos econòmics de la transferència del coneixement, sentiment d'orgull com a país,...).

2. La Generalitat de Catalunya ha fomentat aquest esperit liderant la creació dels Instituts de Recerca amb les universitats i el CSIC. La seva idea, amb aquesta creació, ha estat que els investigadors de prestigi

s'aglutinin en equips grans i multidisciplinaris i que siguin instruments més àgils per desenvolupar la recerca, evitant la fragmentació de grups i les lentes inèrcies de les universitats. Aquest model ha donat el seus fruits ja que Catalunya ha estat líder en la consecució dels grans projectes de recerca a nivell nacional i europeu, en tot l'Estat espanyol. Ara, el perill més important és que aquest esforç es deixi de fer per part de l'Administració. S'ha de continuar amb el finançament dels centres, amb el programes de captació d'investigadors sèniors i joves de prestigi, la mobilitat de professors i investigadors, i el foment de la transferència de tecnologia.

3. Des de la UPC s'han pres mesures per incrementar el nivell general de la recerca i el nombre de grups de recerca perquè puguin assolir una excel·lència internacional. Es va apostar pels investigadors ICREA i Ramón y Cajal com a personal d'activació de la recerca. La reinstauració dels Centres Específics de Recerca té l'objectiu de millorar la col·laboració estreta entre grups afins, fent massa crítica per ser més eficaços en la captació de recursos i millorar la visualització a la societat. Un altra línia estratègica de la UPC és potenciar el CTT com una eina que redueixi al mínim imprescindible les tasques de gestió a l'investigador. La creació de l'Oficina de Projectes Europeus de la UPC pretén ajudar a la formalització d'ajuts, a trobar socis europeus i a fer les gestions necessàries per demanar un projecte amb garanties d'èxit. La potenciació del programa Innova i l'oficina de patents són també eines estratègiques per a la creació de noves empreses i la valoració del coneixement.

Juan Jesús Pérez
Enginyeria Química, ETSEIB

Encara que l'excel·lència és molt perillosa, crec que val la pena crear centres d'excel·lència sense menyspreu de la subvenció a la recerca dels grups normals i que també passen per un control de qualitat (es á dir, que no sigui excoent; hauria de ser de més a més). De tota manera, els centres haurien de ser de temàtica bastant general. Tot i que això depèn del pressupost disponible, però, per exemple, un centre de recerca en fotònica em sembla massa específic. Crec que en aquest cas, la fotònica hauria de ser un grup fort dins de un centre de microelectrònica i nanoelectrònica.

Lluís Torner
Director de l'Institut de Ciències Fotòniques (ICFO)

1. Entenc que la idea que s'expressa és construir diferents cims d'excel·lència, en camps diversos, en àrees diverses, en activitats diverses, amb objectius diferents, implementats per gent amb vocacions distintes. Cims d'excel·lència en recerca bàsica, en recerca aplicada, en tecnologia, en transferència, en formació, en emprenedoria, en innovació, en difusió del coneixement, en implicació social, etc. Els cims de docència i recerca són uns dels necessaris, però tots els altres son igualment importants.

Només les institucions o països que no confien en la seva gent tenen por a l'excel·lència. Les que si confien en el talent i en la capacitat de la seva gent persegueixen i donen suport a l'excel·lència a tots els nivells; una excel·lència adaptada a objectius distints de gent amb vocacions diferents.

2-3. Aliar-nos. Aprofitar el millor de cadascú. Vigilants de la igualtat d'oportunitats, però amb diferenciació clara d'objectius.

NO T'HO PERDIS!

En aquesta secció incloem, sense comentaris, notícies i opinions que considerem interessants per a la comunitat universitària de la UPC i que no hi han tingut prou difusió.

MODIFICACIÓ DE LA LOU

Estudis o treballes?

La conciliació d'estudis superiors i feina no és un model universitari de qualitat que calgui promoure: és un mal menor que cal evitar. La bona educació superior pública és la que permet la dedicació dels estudiants a temps complet i els exigeix resultats a canvi. La necessitat de conciliar estudis superiors i feina és una distorsió generada per un sistema mal finançat i/o amb desigualtats indesitjables en la prestació del servei.

"Estudis universitaris i feina", per Ramon J. Moles, exsecretari general d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (Avui, 06/02/2007)

Què garanteix i què no

- ¿Garantizará la nueva Ley de universidades la financiación suficiente del sistema universitario?
- Lo que establece la ley son criterios para evaluar el sistema universitario y para orientar la política universitaria.

Entrevista a M. A. Quintanilla, secretari d'estat d'Universitats i recerca (T.E., 279, gener 2007)

Acreditació i temari

El objetivo de la acreditación no es que los candidatos se aprendan un temario, sino incentivar la curiosidad científica imprescindible para innovar.

Entrevista a M. A. Quintanilla, secretari d'estat d'Universitats i recerca (T.E., 279, gener 2007)

ESPAI EUROPEU I MODELS D'UNIVERSITAT

Academicisme o gremialisme?

En muchos países europeos los colegios profesionales son los que se encargan de otorgar la capacitación de cada licenciado para desempeñar un trabajo. Esta es una fórmula que, a juicio del rector de la UPC, Antoni Giró, se podría copiar, sobre todo para determinadas carreras técnicas.

El rector de la Politècnica denuncia un retraso excesivo en la convergencia europea (La Vanguardia, 27/01/2007)

Continguts i competències

Felipe Petriz, rector de la Universidad de Zaragoza y presidente de la Runae [...] insistió [en que] "la fortaleza del sistema universitario español está en los contenidos", no en las competencias. "Ahora oigo a todo el mundo hablar de competencias, pero a nadie de contenidos. Ya tenemos que combinar ambos, porque el plan de estudios debe atender a competencias, contenidos y formación en valores".

La empresa prima la adaptabilidad, motivación e iniciativa del titulado (La Gaceta de los Negocios, 08/02/2007)

TERCERA LENGUA

To learn or not to learn

No hay que esperar que el inglés se aprenda en la universidad.

A. Giró, rector de la UPC a "El reto de los idiomas. La universidad también suspende" (La Vanguardia, 13/03/2007)

Percepció

La percepció, segons el rector, és que l'actual equip del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa del Govern català encara està en la fase de recollida d'informació, la qual cosa va fer que no s'entrés a fons a l'hora de tractar qüestions que, per a la UPC, és urgent que es concretin. Així, el rector es referí a les qüestions pendents de resolució des de fa uns quants mesos, arran dels canvis produïts en el Govern de la Generalitat de Catalunya, com ara el projecte del Campus del Besòs, el contracte programa vinculat al pla de finançament, el pla plurianual d'inversions, la definició del mapa dels ensenyaments de grau i de postgrau, el Pla d'infraestructures i centres de recerca, els crèdits reemborsables per a parcs científics i tecnològics, així com la cessió d'espais de la zona de la Torre Girona per a la construcció d'un edifici destinat a ampliar les instal·lacions del Barcelona Supercomputing Center.

Resum de l'informe del rector al Consell de Govern de la UPC de 15/02/2007 (www.upc.edu)

Manca de lideratge, d'iniciativa i d'esperit emprenedor

[...] los recién licenciados consideran que se encuentran especialmente bien preparados en las competencias actitudinales (motivación, entusiasmo y orientación a la calidad), pero, como destacó ayer Ramón Capdevila, adjunto al consejero delegado de Universia, "sobreevaloran sus conocimientos" y, en general, el nivel de formación con el que llegan a las empresas es insatisfactorio, sobre todo en áreas relacionadas con sus dotes de liderazgo, iniciativa y espíritu emprendedor, creatividad e innovación, y negociación, disciplinas vitales en el mundo profesional [...]

La empresa prima la adaptabilidad, motivación e iniciativa del titulado (La Gaceta de los Negocios, 08/02/2007)

L'anhel de coneixement

Resultan tremendamente cargantes titulares como [...] "Funcionarios antes que empresarios" [...]. En el artículo se nos pone como ejemplo a los universitarios los jóvenes de los Estados Unidos, donde un 65% aspiran a crear una empresa.

¡Qué lejos quédale placer por el conocimiento, el sentido individual de la formación! Tan sólo se debe enseñar no ya lo que es útil, sino lo que resulta productivo para la empresa. Gracias a este dogma, y para reforzar los vínculos entre empresa y universidad, se aprueba una ley de estudios que permite convertir las carreras en poco más que una extensión de la formación profesional, y a tal fin, se pone como meta, como objetivo supremo a alcanzar, el conseguir crear más empresas dentro de la universidad. Precisamente debido a la formación recibida, al convencimiento de que no tienen por qué ser así las cosas, muchos jóvenes no tienen ningún interés en entrar en esta gran familia que supone la empresa, total, para cobrar poco, trabajar mal, y soñar con ir escalando puestos en la jerarquía hasta satisfacer por completo este desandar el camino, este volver al no-ser que debe suponer tener una plantilla de jóvenes promesas bajo tu mando, cuando uno, después de tantos años de peloteo, relaciones interesadas y papeleo burocrático, se ha olvidado hasta de cómo sumar una serie finita de términos.

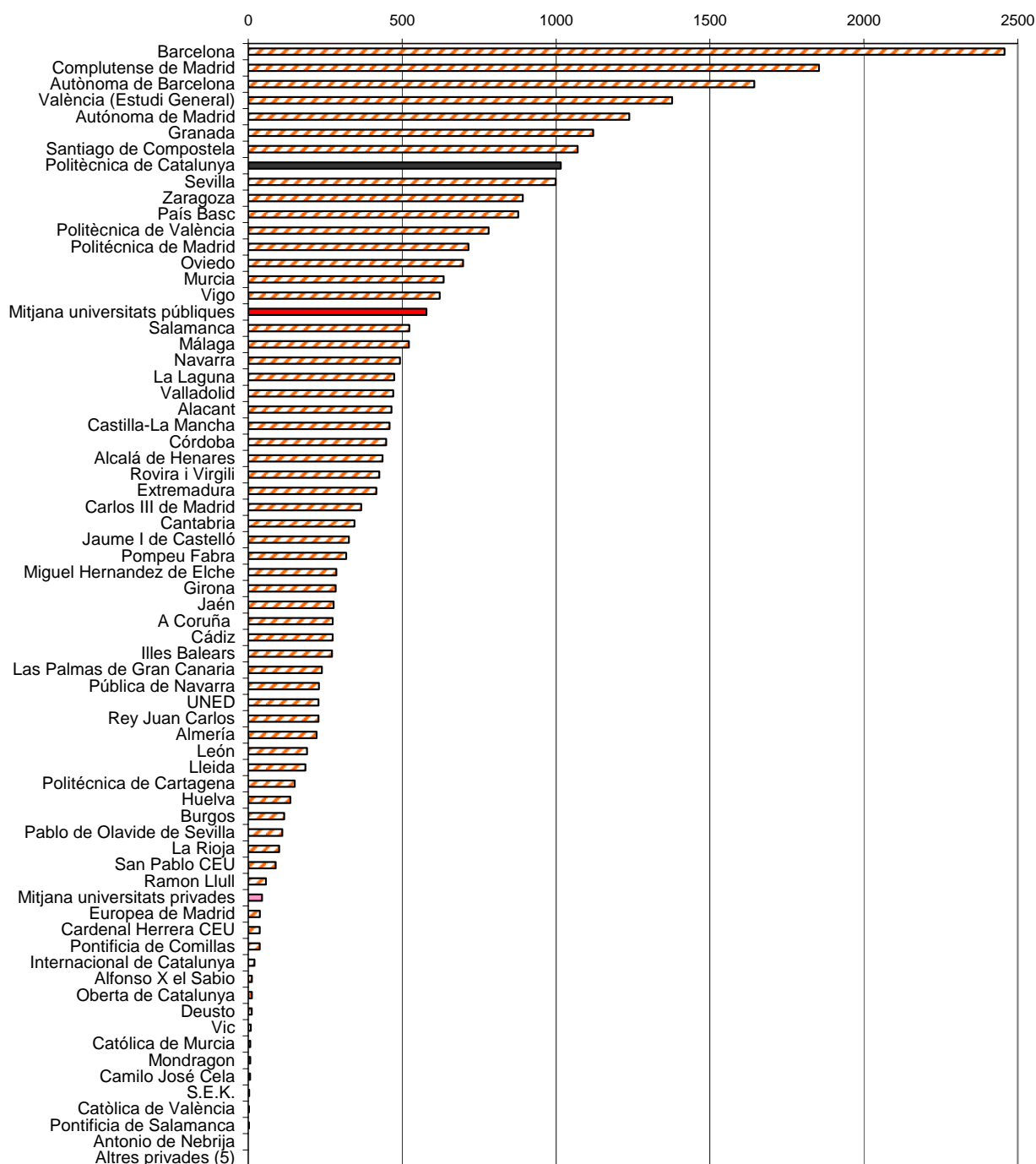
David Virgili Correas a "Cartas de los lectores" (La Vanguardia, 22/01/2007)

UNA DADA VAL MÉS QUE MIL IMATGES

En aquesta secció incloem, sense comentaris, dades que considerem interessants per a la comunitat universitària de la UPC i que no hi han tingut prou difusió.

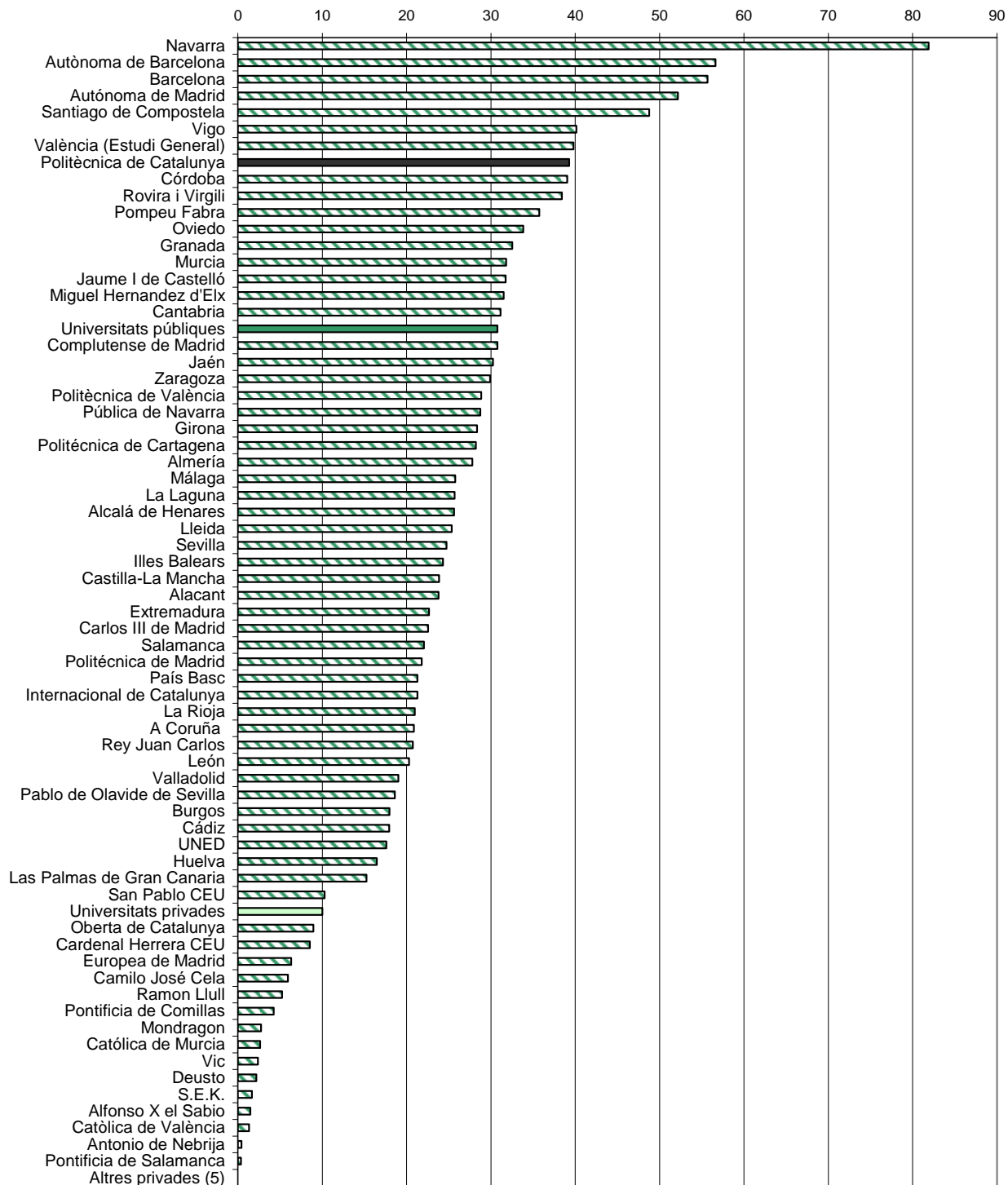
La *Gaceta de los Negocios* del 26 de febrer passat va publicar un rànquing parcial de la recerca a la universitat espanyola, a partir de les dades recollides a l'*Atlas de la Ciencia Española*. A diferència d'altres rànquings, aquest té una base científica raonable, perquè és basa en el nombre de publicacions recollides a la base de dades Thomson ISI *Web of Knowledge*. Els resultats complets de l'any 2005 són els següents:

Evolució de la producció de recerca a les universitats espanyoles (documents citats a la base de dades ISI, any 2005)

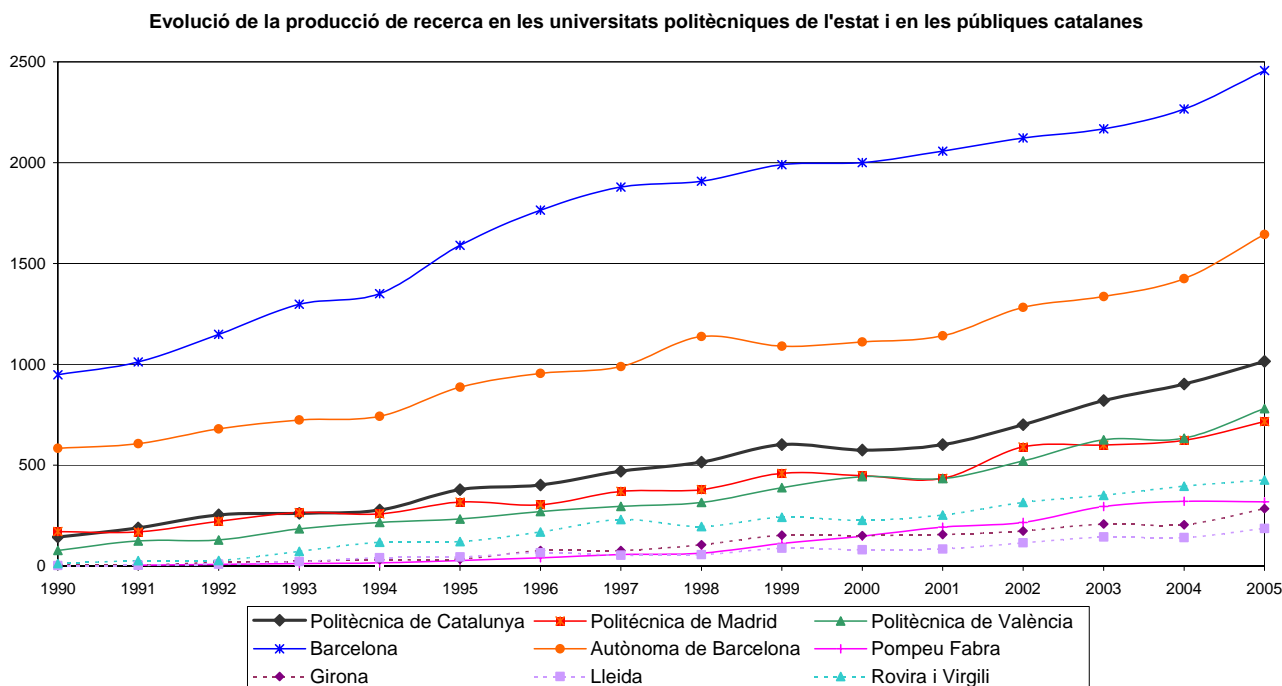
Tanmateix, aquestes dades no tenen en compte la mida de la universitat. Per considerar aquest aspecte, la gràfica següent divideix el nombre de documents pel professorat de cada universitat (el resultat està multiplicat per 100 per evitar decimals):

Evolució de la producció de recerca, en funció del total de professorat

Font: Les anteriors, més *Estadística básica del personal al servicio de las universidades, curso 2004-05*, a <http://www.mec.es/educa/ccuniv/>

Pel que fa a l'evolució temporal de l'indicador, l'*Atlas de la Ciència Espanyola* recull dades des de l'any 1990. A les universitats públiques catalanes i a les grans politècniques de l'Estat, el resultat és el següent:

Font: <http://investigacion.universia.es/isi/isi.html>

ACTUALITAT UNIVERSITÀRIA

Us recordem que el web d'UPiC dedica una secció a les notícies d'actualitat relacionades amb la universitat, amb documentació original i valoracions.

En el moment de tancar aquest butlletí, les novetats aparegudes i que es recullen al web són les següents:

El Senat debat la modificació de la LOU

- **27/12/2007:** El Congrés dels Diputats trameta al Senat el text aprovat el 14/12/2007 (text del projecte de llei, publicat al Butlletí Oficial de les Corts Generals)
- **19/02/2007:** Publicació de la proposta de vet presentada pel PP (text íntegre, publicat al Butlletí Oficial de les Corts Generals)
- **19/2/2007:** Publicació de les esmenes presentades pels grups parlamentaris (relació íntegra, publicada al Butlletí Oficial de les Corts Generals)
- **12/03/2007:** Debat a la Comissió d'Educació i Ciència del Senat (transcripció del debat i resultat de les votacions, publicats al Diari de Sessions del Senat)
- **16/03/2007:** Publicació del dictamen de la Comissió d'Educació i Ciència del Congrés (text del dictamen, publicat al Butlletí Oficial de les Corts Generals)
- **21/3/2007:** Data prevista per al debat al plenari del Senat

Adaptació a l'Espai Europeu d'Educació Superior

- **Febrer 2007:** Proposta del MEC sobre matèries bàsiques per branques (annex al document sobre directrius per l'elaboració de títols de grau i màster)
- **Febrer 2007:** Decret que modifica el decret de postgrau

Conveni col·lectiu del PDI laboral de les universitats públiques catalanes

- **Febrer 2007:** Es publica al DOGC la versió definitiva del conveni, un cop revisat pel Departament de Treball, amb algunes modificacions respecte de l'acord signat al setembre